

Konzervativizmus és társai

FÜLÖP ENDRE

HORKAY HÖRCHER Ferenc: *Konzervativizmus, természetjog, rendszerváltás*. L'Harmattan Kiadó, 2008. 385 o.

Horkay Hörcher Ferenc a mai magyar konzervatív politikai gondolkodás meghatározó alakja, akinek termékeny eszmetörténeti, politikai filozófiai és közírói tevékenysége nem csekély mértékben befolyásolja, hogy milyen irányt vesz itt Magyarországon a politikai konzervativizmus. Talán megkockáztathatjuk azt is, hogy nem kis részt az ő tanulmányain, előadásain, publicisztikáin múlik, hogy mit fogunk a közeljövőben (politikafilozófiai értelemben) konzervativizmus alatt érteni, s hogy mi fog konzervatív gondolatnak, eszmének számítani hazánkban. Érdemes tehát a L'Harmattan kiadó gondozásában megjelent tanulmánykötetére figyelmet szentelnie mindenkinek, aki ezeket a kérdéseket ilyen vagy olyan okból szívében viseli.

Annál is inkább, mert Horkay Hörcher Ferenc nem a szokásos úton közelít a konzervativizmus kérdésköréhez. Nála nem a történelmi tapasztalatok és a hagyományok tisztelete vagy a megszokott és bevált intézmények reformjával szembeni bizalmatlanság jelenti a kiindulópontot. Az első és legfontosabb, ami új kötetet olvasva a konzervativizmusról kiderül, hogy az szoros kapcsolatban áll az elvont, elméleti gondolkodással szembeállított gyakorlati bölcsesség, a *prudencia* fogalmával. "A konzervativizmus [...] – rögzíti már a fülszövegben – nem sokkal több,

mint a gyakorlati bölcsesség dicsérete." Ez a kiindulópont több szempontból is szerencsés választás. Mindenekelőtt persze azért, mert helytálló: a konzervatív gondolkodók valóban nagy jelentőséget tulajdonítanak a „metafizikus okoskodás” és a gyakorlati bölcsesség megkülönböztetésének, s ez utóbbi szerepének a helyes politikai ítéletalkotásban. Más kérdés, hogy míg a konzervativizmusból valóban következhetünk a gyakorlati okosság iránti vonzalomra, fordított irányban ugyanez már nem működik: a gyakorlati bölcsesség dicséretéből nem következik politikai konzervativizmus. Elegendő a kötetben a gyakorlati bölcsesség eszmetörténete kapcsán (joggal) hangsúlyosan tárgyalt Machiavellire utalnunk, aki semmilyen értelemben sem tekinthető konzervatívnak.

A konzervativizmus és a gyakorlati bölcsesség szoros kapcsolatának hangsúlyozása így azzal a veszéllyel járhat, hogy a kötet eszmetörténetben és politikafilozófiában járatlan, ideológiai kérdésekre viszont annál fogékonyabb olvasói arra a következtetésre jutnak majd, hogy mindenhol konzervativizmust kell látniuk, ahol a gyakorlati okosság politikai szerepét méltatják. Ezzel a lehetőséggel egyébként valószínűleg Horkay Hörcher Ferenc is számolt, hiszen egy 1997-es, a kötetben szintén olvasható tanulmányában ezt írja: „Mivel azonban a ráció, mi több a logika társadalmi kontextualizáltságára vonatkozó belátásból [s hozzátehetjük: a gyakorlati bölcsesség dicsére-

retéből] semmiképpen sem fakad szükség-szerűen a múltnak a jelen fölé helyezése, ezért én a konzervatív jelzővel óvatosan bánnék.” [94] A szerző óvatosságát, azt hiszem, csak üdvözülni lehet.

Termékeny gondolatnak tűnik az államrezon és a konzervativizmus kapcsolatának felvetése is, bár ebben az esetben talán még jelenvalóbb a veszély, hogy Horkay Hörcher Ferenc érvelése arról, hogy „ha a konzervativizmust az államrezon fogalma révén [...] értelmezzük, akkor az aktuálpolitika által felvetett kérdések konzervatív szemléletű megválaszolására vonatkozólag is többet tudunk már” [87], ideologikus gondolkodással megfertőzött olvasóiban úgy csapódik le, hogy az államrezon fogalma konzervatív gondolat. Erről azonban szó sincs: Horkay Hörcher Ferenc csupán néhány lehetséges kapcsolódási pontot vesz sorra két egymástól független, külön életet élő politikai eszme

között, amelyeknek létezhetnek egymással kompatibilis alakváltozatai, miközben más formáik egymással kibékíthetetlenek maradnak. De pontosan ugyanez elmondható a közösség-elvűség és a nacionalizmus kötetben exponált viszonyának kapcsán is. A konzervatív jelző használatával kapcsolatban idézett óvatosságnak szem előtt tartása az ilyen „kapcsolódások” tételezése során is messze-menőkig indokoltnak látszik.

Már a fentiekből is érzékelhető, hogy Horkay Hörcher Ferenc kötete rendkívül gazdag és sokszínű eszmetörténeti anyagból építkezik. Ez könyvének talán legnagyobb erénye. Ezek a – szerző saját megítélése

szerint - „kissé szerteágazóra sikerült vizsgálódások” [245] számos új szempontot és nézőpontot kínálnak a politikai konzervativizmus jobb megértéséhez és egy esetleges újradefiniálási kísérlethez.

